

V Bruseli 12. júna 2023
(OR. en)

10487/23

COLAC 59	ENV 674
CFSP/PESC 833	ENER 351
RELEX 709	DIGIT 115
WTO 77	EU-GNSS 17
DEVGEN 110	RECH 281
SUSTDEV 88	TRANS 245
COHOM 128	CULT 74
COHAFA 66	EDUC 249
AGRI 316	CYBER 158
ACP 46	POLCOM 114
CLIMA 294	

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od:	Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie
Dátum doručenia:	7. júna 2023
Komu:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generálna tajomníčka Rady Európskej únie
Č. dok. Kom.:	JOIN(2023) 17 final
Predmet:	SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE Nový program vzťahov medzi EÚ a krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku

Delegáciám v prílohe zasielame dokument JOIN(2023) 17 final.

Príloha: JOIN(2023) 17 final

EURÓPSKA
KOMISIA

VYSOKÝ PREDSTAVITEĽ
ÚNIE PRE
ZAHRANIČNÉ VECI
A BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

V Bruseli 7. 6. 2023
JOIN(2023) 17 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE,

Nový program vzťahov medzi EÚ a krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku

Nový program vzťahov medzi EÚ a krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku

Úvod

Európska únia a krajiny Latinskej Ameriky a Karibiku (LAK) sú **prirodzenými partnermi**. EÚ a krajiny LAK, ktoré spájajú ich jedinečné historické a kultúrne väzby a pevné hospodárske a sociálne putá, ako aj spoločná snaha o mier a multilateralizmus, si vybudovali silný vzťah založený na rozsiahlej sieti dohôd. Toto pretrvávajúce partnerstvo sa vyznačuje spoluprácou a dialógom a vychádza zo spoločných hodnôt a záujmov.

V rýchlo sa meniacom globálnom kontexte treba vzťah medzi EÚ a krajinami LAK obnoviť. Medzi dôvody, prečo treba zintenzívniť dialóg a posilniť spoluprácu medzi blízkymi a dôveryhodnými partnermi, patria pribúdajúce geopolitické výzvy, ničivá pandémia, svetová klimatická a environmentálna kríza, technologické zmeny a rastúce nerovnosti.

EÚ a LAK by ako dobrovoľní partneri **mali spolupracovať s cieľom využiť svoju kolektívnu silu, brániť spoločné záujmy a spoločne riešiť globálne výzvy**. V tomto spoločnom oznámení sa predstavuje návrh EÚ spoločne vypracovať **ambiciózny výhľadový program pre novú éru spolupráce** medzi rovnocennými a podobne zmýšľajúcimi partnermi.

Toto spoločné oznámenie argumentuje v prospech obnoveného **strategického partnerstva** a navrhuje súbor priorít a konkrétnych opatrení v kľúčových oblastiach.

Po prvé EÚ a LAK sú **kľúčovými spojencami pri upevňovaní medzinárodného systému založeného na pravidlách a posilňovaní spoločných opatrení na podporu mieru, bezpečnosti, demokracie, právneho štátu a ľudských práv**. Spolu predstavujú tretinu členov Organizácie Spojených národov (OSN) a zohrávajú významnú úlohu pri dodržiavaní medzinárodného práva a obrane zásad Charty OSN, a to aj tým, že sa zasadzujú proti ruskej agresii voči Ukrajine. Ďalším spoločným cieľom EÚ a krajín LAK je zefektívniť multilaterálny systém a dosiahnuť jeho väčšiu reprezentatívnosť.

Po druhé EÚ a krajiny LAK sú blízki **obchodní a investiční partneri so spoločným záujmom na podpore udržateľného rastu a posilnení hospodárskej odolnosti**, pričom sa zároveň obmedzuje nadmerná vzájomná závislosť a diverzifikujú sa obchodné vzťahy. Tieto dva regióny prepája jedna z najhustejších sietí obchodných dohôd, ktorá by sa mala doplniť, kým sa využije jej ďalší potenciál. EÚ je v regióne LAK hlavným investorom a tretím najväčším obchodným partnerom¹, ako aj popredným prispievateľom v súvislosti s rozvojovou spoluprácou.

Po tretie obidva regióny sa usilujú o **vybudovanie inkluzívnej a udržateľnej spoločnosti** na základe ich spoločného záväzku k Agende 2030 a cieľom udržateľného rozvoja². Región LAK je pre ekologickú rovnováhu planéty mimoriadne dôležitý. Navyše je významným výrobcom potravín, ako aj energie z obnoviteľných zdrojov. EÚ a LAK by mali spoločne

¹ Eurostat. Celkový objem priamych zahraničných investícií EÚ v krajinách LAK predstavoval koncom roka 2021 693 miliárd EUR.

² To platí aj pre Parížsku dohodu, globálny rámec pre biodiverzitu po roku 2020 a dohodu o šírom mori týkajúcu sa morskej biodiverzity v oblastiach mimo jurisdikcie jednotlivých štátov.

viest' spravodlivú zelenú a digitálnu transformáciu, okrem iného zavedením **investičnej stratégie Global Gateway**.

1. Obnovené politické partnerstvo

Aby bolo partnerstvo medzi EÚ a LAK silné, vyžaduje si na všetkých úrovniach **obnovenú politickú angažovanosť**: medzi oboma regiónmi, s jednotlivými krajinami LAK, s podregiónmi aj na multilaterálnych fórach. **Otvorený a pravidelný politický dialóg na vysokej úrovni** je mimoriadne dôležitý na to, aby tomuto vzťahu poskytoval zameranie a stimuly, umožňoval pochopiť záujmy druhej strany, dohodnúť sa na prioritách a spoločných opatreniach a riešiť výzvy a rozdiely vo vzťahu, keď sa nejaké objavajú.

Vzťahy medzi EÚ a krajinami LAK vychádzajú z **flexibilného prístupu na viacerých úrovniach**, pričom sa v nich zohľadňuje rozmanitosť a meniacu sa dynamiku v regióne. EÚ bude naďalej podporovať regionálnu integráciu a zároveň bude posilňovať zapojenie zainteresovaných krajín do plnenia spoločných cieľov. Na biregionálnej úrovni ponúka samit medzi EÚ a Spoločenstvom štátov Latinskej Ameriky a Karibiku (CELAC) v júli 2023, ktorý je prvým takýmto samitom od roku 2015, jedinečnú príležitosť na oživenie tohto partnerstva.

Aby sa v tejto pozitívnej agende dosiahol pokrok, mali by sa obe strany zaviazat' k účasti na pravidelných zasadnutiach na úrovni hláv štátov a predsedov vlád, ako aj na zasadnutiach ministrov zahraničných vecí, ktoré sa budú konať striedavo každý druhý rok, a na ďalších príslušných zasadnutiach ministrov a vyšších úradníkov. Medzi EÚ a spoločenstvom CELAC by sa mal s cieľom zabezpečiť kontinuitu a nadväznosť zaviesť stály koordinačný mechanizmus, ktorý by bol v súlade s vývojom spoločenstva CELAC pri zriaďovaní jeho vlastných štruktúr. Cieľom mechanizmu by bolo vytvoriť spoločný základ pre celú škálu otázok zahrnutých do programu, reagovať na najnovší vývoj a podľa potreby podporovať osobitný sektorový dialóg a spoločné iniciatívy.

Pravidelný biregionálny dialóg so spoločenstvom CELAC doplní **posilnené zapojenie jednotlivých krajín LAK a (sub-)regionálnych skupín**, ako je Mercosur, Stredoamerický integračný systém (SICA), Andské spoločenstvo, Tichomorská aliancia či Aliancia pre rozvoj v demokracii.

Ako samostatný subregión s vlastnými špecifikami si **Karibik zaslúži zvýšenú politickú pozornosť a štruktúrovaný dialóg**. V tomto ohľade by sa mala zintenzívniť spolupráca medzi EÚ a Organizáciou afrických, karibských a tichomorských štátov (OAKTŠ). EÚ by takisto mala pokračovať v zapájaní medzinárodných organizácií, napríklad OSN vrátane jej Hospodárskej komisie pre Latinskú Ameriku a Karibik, Organizácie amerických štátov, ako aj Iberoamerického generálneho sekretariátu.

Navyše možno účinnejšie využívať aj bilaterálne alebo regionálne rámce EÚ, ktoré sa vzťahujú takmer na všetky krajiny LAK. EÚ bude spolu so svojimi partnermi podľa potreby naďalej zlepšovať existujúce politické dohody, ako aj dohody o obchode a spolupráci. Uzavretie dohody medzi EÚ a Mercosurom by predstavovalo významný krok v posilňovaní vzťahov medzi EÚ a krajinami LAK. Bilaterálne zapojenie jednotlivých krajín, pri ktorom sa prihliada na ich špecifické záujmy a potreby, zostane jadrom vzťahu medzi EÚ a LAK. Pre

toto partnerstvo je prínosom skutočnosť, že EÚ je prostredníctvom štyroch svojich najvzdialenejších regiónov³ a zámorských krajín a území⁴ prítomná priamo v krajinách LAK.

Na **multilaterálnej úrovni** by sa mohla posilniť dobre zavedená spolupráca medzi EÚ a skupinou štátov Latinskej Ameriky a Karibiku v rámci OSN (GRULAC), a to aj pravidelnejším dialógom založeným na konkrétnych problémoch a včasnou a nepretržitou angažovanosťou diplomatických sietí EÚ a krajín LAK v hlavných mestách a multilaterálnych centrách.

Oblasti spolupráce zahŕňajú realizáciu Agendy 2030 a globálnych záväzkov týkajúcich sa zmeny klímy a životného prostredia, globálne zdravie a globálny digitálny pakt, ako aj podporu spoločného programu generálneho tajomníka OSN s názvom Our Common Agenda. Obidva regióny majú rovnako záujem zabezpečiť, aby bola multilaterálna architektúra reprezentatívnejšia a vhodnejšia na zvládnutie výziev 21. storočia.

EÚ a krajiny LAK by mali zintenzívniť spoluprácu v rámci Medzinárodného menového fondu (MMF), G20, multilaterálnych rozvojových bánk, ako je skupina Svetovej banky a Medziamerická rozvojová banka, a v regionálnych rozvojových bankách.

EÚ a krajiny LAK majú silný spoločný záujem na spolupráci s cieľom umožniť lepšiu reakciu globálneho finančného systému na potreby krajín, ktoré sú najviac zraniteľné voči zmene klímy, a to najmä prostredníctvom reforiem multilaterálnych rozvojových bánk. Jej súčasťou je spoločné úsilie o zabezpečenie úspešného samitu o novom globálnom finančnom pakte a nadviazanie na jeho výsledky, pričom sa zohľadnia návrhy, ako je napríklad bridgetownská iniciatíva.

EÚ a krajiny LAK by mali ďalej spolupracovať na dobrej správe daňových záležitostí. Vykonávanie medzinárodných noriem v oblasti transparentnosti a výmeny informácií, spravodlivé zdaňovanie a minimálne normy zabráňujúce narúšaniu základu dane a presunu ziskov sú v spoločnom záujme oboch regiónov. EÚ bude naďalej podporovať pristúpenie kandidátskych krajín LAK do Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)⁵ alebo bude ich členstvo presadzovať na príslušných medzinárodných/multilaterálnych fórach.

Navrhované kľúčové opatrenia:

- posilniť dialóg medzi EÚ a CELAC: organizovať pravidelné samity, ktoré sa budú strieďať so zasadnutiami ministrov zahraničných vecí, a zriadiť stály koordinačný mechanizmus EÚ – CELAC,
- posilniť politické zapojenie EÚ a Karibiku, a to aj spoločne s Karibským spoločenstvom (CARICOM). Významným signálom bude zasadnutie lídrov EÚ a Karibiku, ktoré sa má uskutočniť popri samite EÚ – CELAC 17. – 18. júla 2023 a ktoré sa doplní organizáciou pravidelných zasadnutí na úrovni ministrov zahraničných vecí,
- podpísať dohodu medzi EÚ a Organizáciou afrických, karibských a tichomorských štátov (OAKTŠ) a pracovať na ratifikácii Dohody o pridružení medzi EÚ a Strednou Amerikou,
- opätovne zaviesť bilaterálne samity so strategickými partnermi – Brazíliou a Mexikom,

³ Francúzska Guyana, Guadeloupe, Martinik, Svätý Martin (francúzska časť).

⁴ Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Svätý Eustach, Svätý Martin (holandská časť), Svätý Bartolomej.

⁵ Argentína, Brazília a Peru.

- ak je to vhodné, zmodernizovať existujúcu sieť politických dohôd a dohôd o spolupráci a zaviesť mechanizmy bilaterálneho politického dialógu s tými krajinami LAK, ktoré ich v súčasnosti nemajú,
- posilniť spoluprácu medzi krajinami LAK a najvzdialenejšími regiónmi EÚ, ako aj zámorskými krajinami a územiaми, ktoré sa nachádzajú v regióne LAK, v oblastiach spoločného záujmu,
- úzko spolupracovať s krajinami LAK v období pred samitom o cieľoch udržateľného rozvoja a samitom o budúcnosti v roku 2024 s cieľom opätovne spustiť Agendu 2030 a dosiahnuť transformačný pakt o budúcnosti zameraný na budúcnosť,
- zaviesť pravidelné konzultácie medzi EÚ a skupinou GRULAC a posilniť koordináciu, okrem iného aj spoločnými návrhmi v kľúčových multilaterálnych inštitúciách a orgánoch, pričom sa preskúmajú príležitosti na ambiciózne výmeny a partnerstvá v súvislosti s konkrétnymi témami,
- posilniť spoluprácu na novom globálnom finančnom pakte,
- identifikovať príležitosti na podporu dobre kvalifikovaných kandidátov na pozície v multilaterálnom vedení (vzájomne medzi regiónmi).

2. Posilnenie spoločnej obchodnej agendy EÚ – LAK

Obchodné a investičné väzby medzi EÚ a krajinami LAK sú založené na **sieti dvojstranných a regionálnych obchodných dohôd**, vďaka ktorej sa obojsmerný obchod od roku 2018 zvýšil o 40 %⁶. Tieto dohody sú hlavnou hnacou silou rastu, keďže sa v nich poskytuje prednostný prístup a ponúkajú stabilný rámec pre udržateľný obchod.

Obchodné dohody uľahčujú vývoz od malých a stredných podnikov (MSP), podporujú transparentnosť vo verejnom obstarávaní, posilňujú ochranu duševného vlastníctva a podporujú investície a inovácie. Prostredníctvom obchodných dohôd a súvisiacich investícií dokážu oba regióny diverzifikovať obchod a budovať udržateľné dodávateľské reťazce vrátane reťazcov pre čistú energiu a kritické suroviny. Tieto dohody urýchľujú udržateľný a inkluzívny rozvoj, pričom dávajú priestor na vyjadrenie občianskej spoločnosti na oboch stranách a poskytujú aj platformu na zlepšenie dodržiavania ľudských a pracovných práv, ochrany životného prostredia a regionálnej integrácie.

Uzatvorenie dohody medzi **EÚ a Mercosurom** je pre EÚ prioritou, keďže by takáto dohoda spojila oba regióny vo vzájomne výhodnom partnerstve, ktoré ponúka príležitosti na ďalší rast, podporuje pracovné miesta a posilňuje udržateľný rozvoj.

EÚ a **Čile** rokovali o modernizácii ich súčasnej dohody, v rámci ktorej sa zlepši vzájomný prístup na ich trhy a ktorá obsahuje ambiciózne záväzky v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja (vrátane rodového systému a udržateľného potravinového systému) a zároveň uľahčuje prechod na energiu z obnoviteľných zdrojov a udržateľné využívanie surovín.

EÚ sa spolu s **Mexikom** zaoberá modernizáciou ich súčasnej dohody s cieľom prehĺbiť a rozšíriť ich vzájomné politické a hospodárske väzby. Modernizáciou sa nielen odstráni

⁶ ESTAT Comext: celkový obchod v roku 2018: 209,44 miliardy EUR; v roku 2022: 293,09 miliardy EUR. Nárast o 39,9 %.

väčšina zostávajúcich prekážok brániacich obchodu, ale okrem iného sa posilnia aj záväzky EÚ a Mexika k prísnyim obchodným normám a normám udržateľného rozvoja a zlepšia sa investičné podmienky.

Po ratifikácii dohôd so **Strednou Amerikou** a s **Kolumbiou, Peru a Ekvádorom** zo strany všetkých členských štátov EÚ by sa malo zväziť posilnenie ich ustanovení o udržateľnosti. Uvedené dve dohody prispeli k stabilite, diverzifikácii a predvídateľnosti obchodného a investičného prostredia v oboch regiónoch⁷. Takisto sa nimi zriadili fungujúce dialógové štruktúry umožňujúce diskutovať a pracovať na otázkach práce a životného prostredia. Ratifikácia novej dohody medzi EÚ a OAKTŠ je takisto dôležitá pre Dohodu o hospodárskom partnerstve medzi štátmi CARIFORUM-u a EÚ (DHP) a príslušný politický rámec.

Vyžaduje sa aj pretrvávajúce úsilie o vykonávanie obchodných dohôd, aby obidva regióny dokázali využiť ich plný potenciál. Na tento účel je potrebné zapojenie všetkých príslušných aktérov vrátane podnikov všetkých veľkostí a občianskej spoločnosti. Príspevok obchodu k cieľom v oblasti udržateľnosti by sa mal zvýšiť vďaka dialógu o politikách zelenej transformácie v rámci dohôd. V prebiehajúcom päťročnom spoločnom preskúmaní so štátmi CARIFORUM-u sa určia operatívne závery a odporúčania zamerané na lepšie vykonávanie dohody. Preskúmanie prispeje k plnej funkčnosti všetkých kľúčových ustanovení a k využitiu celého hospodárskeho potenciálu dohody.

EÚ bude naďalej spolupracovať s partnermi LAK s cieľom prispieť k **vytvoreniu podmienok na udržateľné investície**, a to aj prostredníctvom Global Gateway a podpory otvorených, stabilných a predvídateľných právnych rámcov, odstránením diskriminačných prekážok a vykonávaním opatrení na uľahčenie investícií.

Obchodné dohody prispievajú k obchodnému, transparentnému a stabilnému právnemu rámcu pre obchod so surovinami a investície do nich medzi EÚ a krajinami LAK. Na základe partnerstiev, ktoré sa rozvíjajú s jednotlivými krajinami LAK, bude EÚ spolupracovať so zainteresovanými partnermi LAK na vytvorení globálneho klubu kritických surovín s cieľom posilniť udržateľné dodávateľské reťazce, diverzifikovať získavanie zdrojov a spájať spotrebiteľské krajiny a krajiny bohaté na zdroje s cieľom spoločne riešiť spoločné výzvy⁸.

EÚ a krajiny LAK majú spoločný záujem na **silnom obchodnom poriadku založenom na pravidlách, ako aj na zreformovanej Svetovej obchodnej organizácii (WTO)** s mechanizmom na urovnávanie sporov, ktorý sa vzťahuje na všetkých členov bez ohľadu na veľkosť. Oba regióny budú hrať dôležitú úlohu pri rokovaní o viacstranných iniciatívach, napríklad v oblasti elektronického obchodu. EÚ bude presadzovať a podporovať uplatňovanie dohody o uľahčení investícií WTO v krajinách LAK. Po jej uzatvorení sa investície v krajinách LAK ešte zvýšia.

V rámci pozornosti venovanej **agende pre udržateľný rozvoj** by sa EÚ a krajiny LAK mali spoločne zaoberať aj dosahom právnych predpisov EÚ, najmä v súvislosti s Európskou zelenou dohodou (politika odlesňovania, mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach

⁷ Pozri webové sídlo GR pre obchod, hodnotenie *ex-post* príslušných obchodných dohôd: https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/ex-post-evaluations_en

⁸ COM(2023) 165 zo 16. marca 2023: Bezpečné a udržateľné dodávky kritických surovín na podporu dvojakej transformácie.

a ďalšie nástroje na podporu zelenej transformácie), ako aj predpisov s cieľom zabezpečiť zdravie ľudí, zvierat a rastlín. Diskusia by sa mala týkať aj podpory uľahčovania obchodovania s výrobkami, na ktoré sa vzťahujú uvedené právne predpisy.

Navrhované kľúčové opatrenia:

- dokončiť postupy potrebné na podpis rozšírenej rámcovej dohody medzi EÚ a Čile a predbežnej dohody o voľnom obchode a pristúpiť k ratifikácii dohôd,
- dosiahnuť rozhodujúci pokrok, pokiaľ ide o podpis a ratifikáciu dohôd medzi EÚ a Mexikom a EÚ a Mercosurom,
- dokončiť ratifikáciu dohôd so Strednou Amerikou a s Kolumbiou, Peru a Ekvádorom zo strany členských štátov EÚ a spoločne zvážiť cielené aktualizácie,
- zabezpečiť účinné vykonávanie všetkých obchodných dohôd medzi EÚ a partnermi z Latinskej Ameriky a Karibiku, a to aj prostredníctvom technickej pomoci a zapojenia podnikov,
- dokončiť proces preskúmania Dohody o hospodárskom partnerstve medzi štátmi CARIFORUM-u a EÚ s cieľom identifikovať operačné nástroje, vyvodiť závery a vypracovať odporúčania týkajúce sa jej lepšieho fungovania,
- zintenzívniť dialóg o príslušných politikách EÚ a LAK v oblasti zelenej transformácie a spoločne sa zaoberať dosahom právnych predpisov EÚ, okrem iného poskytovaním podpory na uľahčenie obchodu,
- posilniť spoluprácu medzi EÚ a krajinami LAK v rámci WTO, najmä v súvislosti s reformou organizácie a rokovaniami o viacstranných dohodách,
- spolupracovať so zainteresovanými krajinami LAK na budúcom klube kritických surovín.

3. Global Gateway a podpora partnerstiev na účely spravodlivej zelenej a digitálnej transformácie

Spolupráca medzi EÚ a krajinami LAK si vyžaduje **inovatívne prístupy založené na rovnocenných partnerstvách na všetkých úrovniach**. Región LAK z veľkej časti pozostáva z krajín so strednými príjmami a je bohatý na prírodné zdroje; stále tu však pretrvávajú veľké nerovnosti a štrukturálne výzvy⁹, ktoré sa ešte zhoršujú v dôsledku navzájom sa prekrývajúcich kríz. Ako hlavný darca a investor v tomto regióne má EÚ k dispozícii široký výber politických nástrojov a inštrumentov¹⁰, môže využiť prístup Tím Európa, v rámci ktorého sa združujú členské štáty a finančné inštitúcie EÚ s cieľom riešiť výzvy aj príležitosti, a pracovať s krajinami LAK na dosiahnutí spravodlivej a inkluzívnej zelenej a digitálnej transformácie a udržateľného rozvoja v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja.

⁹ V roku 2022 žilo v chudobe 32,1 % obyvateľov krajín LAK (201 miliónov ľudí) a 13,1 % populácie (82 miliónov ľudí) žilo v extrémnej chudobe (nárast počtu ľudí žijúcich v extrémnej chudobe o 12 miliónov v porovnaní so situáciou pred pandémiou v roku 2019).

¹⁰ Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa (NDICI – Globálna Európa) ponúka rámec na zapojenie všetkých krajín LAK na regionálnej a subregionálnej úrovni s cieľom podporovať zelenú transformáciu prostredníctvom vlajkových programov spolupráce, ako je EUROCLIMA+, program pre povodie Amazonky alebo mechanizmus na budovanie odolnosti EÚ – Karibik.

Prostredníctvom stratégie Global Gateway¹¹ môže EÚ s cieľom vytvárať miestnu pridanú hodnotu, rast a pracovné miesta zvýšiť **kvalitné investície, ktorými pomáha riešiť potreby krajín LAK v oblasti infraštruktúry**, podporiť rozvoj ľudského kapitálu vrátane posilnenia postavenia jednotlivcov, najmä žien, mládeže a najzraniteľnejších osôb, a zlepšiť priaznivé podnikateľské a regulačné prostredie. Global Gateway predstavuje **pozitívnu investičnú ponuku založenú na hodnotách**, v rámci ktorej sa dodržiavajú prísne medzinárodné normy. Navrhuje sa v nej voľba spoločnej hospodárskej, sociálnej a regulačnej cesty, ktorá vychádza z prístupu zameraného na človeka a zásad udržateľnosti, otvorenosti, inkluzívnosti, zodpovednosti a dodržiavania základných práv.

Global Gateway prostredníctvom konkrétnych projektov posilní a zmobilizuje investície súkromného sektora. V krajinách LAK existuje silný základ pre spoluprácu v rámci Global Gateway: už teraz sú v nich prítomné značné investície EÚ a oba regióny majú politické programy založené na spoločných hodnotách. Preto sa v investičnom programe Global Gateway určujú **príležitosti na investície do spravodlivej zelenej a digitálnej transformácie** v krajinách LAK, pre ktoré bude prínosom otvorené a nediskriminačné prostredie vytvorené vďaka obchodným a investičným dohodám.

a. Spolupráca na účel spravodlivej zelenej transformácie

Klimatická kríza je pre ľudstvo existenčnou výzvou. EÚ a krajiny LAK môžu významne prispieť k spoločnému svetovému úsiliu o prekonanie tejto výzvy.

Región LAK má **jedinečný potenciál**, pokiaľ ide o biodiverzitu, prírodné zdroje, energiu z udržateľných a obnoviteľných zdrojov, poľnohospodársku výrobu a strategické kritické suroviny. Nachádza sa v ňom 50 % celkovej biodiverzity našej planéty, ktorá je životne dôležitá pre ekologickú rovnováhu, a to najmä v Amazónii¹². Tento región je kľúčový pre splnenie svetových klimatických a environmentálnych cieľov vrátane vykonávania Parížskej dohody, globálneho rámca pre biodiverzitu po roku 2020, dohody o šírom mori týkajúcej sa morskej biodiverzity v oblastiach mimo jurisdikcie jednotlivých štátov a rezolúcie týkajúcej sa celosvetovej dohody o znečisťovaní plastmi.

Existuje značný potenciál na spoluprácu zameranú na **klimaticky neutrálne a ekologické ekonomiky priaznivé pre prírodu**. Oba regióny sa zaviazali k ochrane biodiverzity, zastaveniu odlesňovania, podpore obehovejšieho hospodárstva, zlepšeniu odpadového a vodného hospodárstva, zvýšeniu produktivity zdrojov, boju proti znečisteniu¹³ a investícií do odolnosti proti zmene klímy.

Na splnenie týchto cieľov by mali krajiny LAK a EÚ posilniť svoje partnerstvo v súvislosti so **zelenou transformáciou**, a to aj investíciami prostredníctvom Global Gateway, zintenzívnením dialógu a spolupráce týkajúcej sa politik a regulačných rámcov a vykonávaním obchodných dohôd, ako aj podporou vzťahov s regionálnymi

¹¹ JOIN(2021) 30 final z 1. decembra 2021: Global Gateway.

¹² UNEP (2016) *Biodiversity in Latin America and the Caribbean* (Biodiverzita v Latinskej Amerike a Karibiku).

¹³ Brazília napríklad znova aktivuje amazonský fond na podporu udržateľného rozvoja, ochrany lesov a ľudských práv.

organizáciami¹⁴. EÚ bude spolupracovať s partnermi z LAK na dosahu svojich právnych predpisov a nástrojov, ktorými sa vykonáva Európska zelená dohoda.

Pokiaľ ide o odvetvie **energetiky**, celkový mix výroby elektriny v krajinách LAK obsahuje najväčší podiel obnoviteľných zdrojov na svete, ktorý v roku 2021 dosiahol 61 %¹⁵. Je k dispozícii niekoľko možností spolupráce, ktoré sa dajú využiť s cieľom znížiť závislosť od fosílnych palív urýchlením zavádzania obnoviteľných zdrojov energie¹⁶ a zlepšením energetickej efektívnosti (vrátane šetrenia energie). Navyše sa investíciami Global Gateway prispieva k zaisteniu bezpečných dodávok cenovo dostupnej a čistej energie. Existuje potenciál na spoločné investície do elektromobility, zlepšenia bezpečnej a udržateľnej vzdušnej prepojenosti a vylepšenia systémov verejnej dopravy a infraštruktúry, ktoré sa stanú čistejšími, energeticky efektívnejšími a inovatívnejšími.

Okrem toho EÚ a región LAK ďalej posilňujú svoju spoluprácu v oblasti energetiky, a to nielen na bilaterálnom základe, ale aj na multilaterálnych fórach¹⁷ vrátane memoránd o porozumení týkajúcich sa zelenej transformácie vrátane vodíka¹⁸.

Keďže sú viaceré krajiny LAK veľmi zraniteľné voči zmene klímy, EÚ bude naďalej podporovať efektívne národné stratégie adaptácie na zmenu klímy a poskytne pomoc komunitám na biregionálnej úrovni, pokiaľ ide o škody spôsobené prírodnými nebezpečenstvami, pričom bude vychádzať z existujúcich iniciatív¹⁹. EÚ je stále rozhodnutá pokračovať v podpore programov **pripravenosti na katastrofy**, zintenzívniť celkovú spoluprácu v oblasti riadenia rizika katastrof a vymieňať si najlepšie postupy.

Bližšou spoluprácou s krajinami LAK na účinnom vykonávaní **Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve** a jeho vykonávajúcich dohôd by sa vytvorili podmienky na udržateľné spravovanie oceánov vrátane návrhu reprezentatívneho systému chránených morských oblastí v Antarktíde, vykonávania dohody o morskej biodiverzite v oblastiach mimo jurisdikcie jednotlivých štátov a bezpečnosti navigácie. Posilnená spolupráca sa vyžaduje aj v boji proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu a takisto v regionálnych a multilaterálnych organizáciách súvisiacich s oceánmi vrátane oblasti rybárstva, ako aj pri rozvoji vedeckých poznatkov a poradenstva.

Región LAK vyvíja rámec pre **taxonómiu udržateľného financovania**, ktorý je kľúčový pre podporu úsilia o regionálnu a globálnu interoperabilitu a prilákanie medzinárodných investorov rovnako ako vývoj spoľahlivých rámcov pre zelené dlhopisy.

Podpora politík zameraných na **dekarbonizáciu** na celom svete, najmä v krajinách, ktoré sú hlavnými zdrojmi emisií, je prioritou pre dosiahnutie svetovej klimatickej neutrality do roku

¹⁴ Napríklad Amazonská organizácia pre spoluprácu.

¹⁵ OECD/ECLAC/Európska komisia/CAF (2022) Latin American Economic Outlook 2022: *Towards a green and just transition* (Hospodársky výhľad Latinskej Ameriky za rok 2022: Smerovanie k zelenej a spravodlivej transformácii).

¹⁶ Vrátane vodnej, veternej a solárnej energie. Existujú aj príležitosti na výrobu obnoviteľného vodíka ako nosiča energie.

¹⁷ Napríklad OLADE (Latinskoamerická organizácia pre energiu).

¹⁸ Podpora vývoja transparentných a nenarušených globálnych trhov s vodíkom, ktoré sú založené na pravidlách, na základe spoľahlivých medzinárodných noriem a systémov certifikácie, a to aj prostredníctvom Európskej vodíkovej banky.

¹⁹ Ako je napríklad karibský program na znižovanie rizika katastrof a dialóg EÚ – LAK o zvládaní prírodných požiarov.

2050. EÚ už dlho podporuje politiky stanovovania cien uhlíka. Na základe emisného profilu krajín LAK je zrejmy záujem spoločne sa zamerať na zmierňujúce opatrenia v oblasti poľnohospodárstva, dopravy, lesného hospodárstva a energetiky.

Keďže sa prechod na zelené hospodárstvo zrýchľuje, očakáva sa, že dopyt po **kritických surovinách** bude exponenciálne rásť. Dlhodobý prístup k bezpečným a udržateľným dodávkam sa postupne stáva spoločnou výzvou pre svetové spoločenstvo. Krajiny LAK sú bohaté na kritické suroviny a budú zohrávať rozhodujúcu úlohu pri zabezpečovaní včasného prechodu, vďaka ktorému sa zlepší ich potenciálny produkt a vývozná kapacita, a zároveň sa zvýši hodnota prírodných zdrojov prostredníctvom inovácií, technológií²⁰ vysokých environmentálnych, sociálnych a správnych noriem.

Pre oba regióny by bola prínosom užšia spolupráca, dialóg, diverzifikácia a investície na účely uspokojenia rastúceho dopytu, zabezpečenia spoľahlivého prístupu k zdrojom, rozvoja a zlepšenia odolnosti hodnotových reťazcov a zabezpečenia vysokých environmentálnych a sociálnych noriem. V súlade s oznámením o kritických surovinách z roku 2023²¹ sa EÚ bude usilovať o vzájomne výhodné strategické partnerstvá, aby podporila udržateľný hospodársky rozvoj krajín LAK, ako aj vytváranie hodnotových reťazcov.

EÚ a LAC by mali spolupracovať na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni na účely úplného a urýchleného vykonávania Parížskej dohody, globálneho rámca pre biodiverzitu po roku 2020 a dohody o morskej biodiverzite v oblastiach mimo jurisdikcie jednotlivých štátov.

Navrhované kľúčové opatrenia, a to aj v rámci stratégie Global Gateway:

- v rámci investičného programu Global Gateway spoločne napredovať pri vykonávaní zelených projektov²² a posilniť spoluprácu v rámci regionálnych iniciatív Tímu Európa²³,
- osobitnými iniciatívami Tímu Európa zintenzívniť boj proti úbytku lesov, strate biodiverzity a degradácii lesov, najmä v Amazónii a v piatich veľkých lesoch Mezoameriky,
- uzavrieť memorandá o porozumení týkajúce sa energetiky a preskúmať možnosti vzájomne prínosných partnerstiev, ako sa uvádza v novej stratégii EÚ v oblasti kritických surovín,
- posilniť dialóg prostredníctvom pravidelných biregionálnych zasadnutí ministrov a dialógov o životnom prostredí a zmene klímy, preskúmať možnosť vytvorenia dialógu o energetickej transformácii a zintenzívniť bilaterálne dialógy o klíme, životnom prostredí a energetike,
- posilniť spoluprácu smerom k ambicióznym výsledkom na budúcich konferenciách zmluvných strán, najmä v kontexte Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy a Dohovoru o biologickej diverzite,

²⁰ Napríklad v Argentíne, Bolívii a Čile sa nachádza až 60 % zistených zásob lítia.

²¹ COM(2023) 165 zo 16. marca 2023: Bezpečné a udržateľné dodávky kritických surovín na podporu dvojakej transformácie.

²² Týkajú sa napríklad výroby obnoviteľného vodíka v Čile, Argentíne a Uruguaji a udržateľnej mestskej mobility v Dominikánskej republike.

²³ Ako je napríklad iniciatíva Tímu Európa v oblasti zelenej transformácie.

- podporovať vývoj interoperabilných rámcov udržateľného financovania vrátane taxonómií, ako aj rozvoj trhov so zelenými dlhopismi s cieľom prilákať investorov a podporiť prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo,
- rozšíriť spoluprácu v oblasti obehového hospodárstva²⁴ na príslušných fórach vrátane G20 a environmentálnej agentúry OSN,
- podporovať výmenu a opatrenia v záujme zelenej energetickej transformácie vrátane obnoviteľného vodíka,
- uzavrieť memorandá o porozumení týkajúce sa spolupráce v oblasti pripravenosti na katastrofy a riadenia rizík katastrof medzi EÚ a príslušnými orgánmi v krajinách LAK²⁵,
- posilniť opatrenia súvisiace s digitálnou transformáciou a spoluprácou na systémoch včasného varovania a monitorovania v oblasti degradácie lesov/odlesňovania a prírodných požiarov²⁶.

b. Spájanie síl v záujme inkluzívnej digitálnej transformácie zameranej na človeka

EÚ a krajiny LAK majú spoločný záujem na realizácii digitálnych politík, ktorými sa **posilňuje postavenie ľudí aj podnikov** na účely udržateľnej a prosperujúcej digitálnej budúcnosti zameranej na človeka. V súlade s cieľom Digitálneho kompasu EÚ²⁷, ktorým je vybudovať medzinárodné digitálne partnerstvá, bola v marci 2023 založená **digitálna aliancia EÚ – LAK**. Predstavuje neformálny rámec založený na spoločných hodnotách a zásadách²⁸, ktorý slúži na rozvoj biregionálneho dialógu a spolupráce v súvislosti s celým spektrom digitálnych problémov. Aliancia vychádza zo súboru hlavných projektov realizovaných v rámci prístupu Tím Európa²⁹ a dopĺňa dialógy o digitálnych politikách s jednotlivými krajinami.

Digitálna transformácia a konektivita sú pre región veľkými výzvami. Prostredníctvom stratégie Global Gateway bude aliancia propagovať investície do zavádzania bezpečnej a odolnej digitálnej infraštruktúry a podporovať partnerov v pokrývaní digitálnych medzier, a to aj poskytovaním verejných služieb, ako sú vzdelávanie a zdravotná starostlivosť. Na dosiahnutie tohto cieľa bude dôležité, aby sa v oblasti digitálnej konektivity viac angažovali európske finančné inštitúcie, najmä Európska investičná banka.

Regulačný dialóg je dôležitý pre zlepšenie digitálnej kompatibility. Oba regióny sa na regionálnej aj bilaterálnej úrovni zapoja do všetkých oblastí spoločného záujmu vrátane bezpečného zavádzania 5G, regulácie digitálnych trhov a služieb, využívania umelej

²⁴ Ako je napríklad koalícia pre obehové hospodárstvo v regióne LAK a Globálna aliancia pre obehové hospodárstvo a efektívne využívanie zdrojov.

²⁵ Vráťane Koordinačného centra pre prevenciu katastrof v Strednej Amerike (CEPREDENAC), Karibskej agentúry pre riadenie núdzových situácií pri katastrofách (CDEMA), Andského výboru pre prevenciu katastrof a starostlivosti (CAPRADE) a zasadnutia ministrov a vysokých orgánov pre integrované riadenie rizika katastrof (RMAGIR).

²⁶ Ako v prípade iniciatívy Tímu Európa v povodí rieky Amazon.

²⁷ COM(2021) 118 final z 9. marca 2021: Digitálny kompas 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob

²⁸ To sa ukazuje aj v Iberoamerickej charte digitálnych práv a zásad, ktorej hodnoty sú vo veľkej miere zosúladené s Európskym vyhlásením o digitálnych právach a zásadách.

²⁹ Vytvorenie biregionálneho dialógu o digitálnej politike, rozšírenie programu BELLA (BELLA II), vykonávanie regionálnej stratégie Copernicus a program Digital Accelerator EÚ – LAK zameraný na podporu podnikania a inovácií.

inteligencie vo verejný prospech, vysokovýkonnej výpočtovej techniky, správy údajov a kybernetickej bezpečnosti.

Ďalšia oblasť, v ktorej môže byť konvergencia prínosom pre oba regióny, je podpora voľných a bezpečných **tokov údajov**. To zahŕňa aktívne zapojenie partnerov na účely tzv. záveru o primeranosti rovnako ako v prípade niektorých krajín LAK. Takýmito opatreniami sa môžu zväčšiť prínosy obchodných dohôd a posilniť spolupráca v iných oblastiach, ako je napríklad výskum alebo spolupráca na presadzovaní práva. Keďže viacerí partneri v regióne prijali alebo práve zavádzajú moderné zákony na ochranu údajov, predstavuje to nové príležitosti na uľahčenie tokov údajov. Oba regióny by mali zintenzívniť dialóg v regionálnych organizáciách a sieťach, ktoré zohrávajú stále významnejšiu úlohu pri formovaní spoločných noriem ochrany údajov.

EÚ a krajiny LAK by sa mali spojiť s cieľom podporovať svoju víziu digitálnej transformácie na **multilaterálnych fórach**³⁰, pričom by sa mali riadiť hlavne Európskym vyhlásením o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí³¹, digitálnou agendou do roku 2024 eLAC³² a Vyhlásením o budúcnosti internetu³³. Táto digitálna transformácia by sa mala takisto využiť na zlepšenie digitálnych zručností, najmä u mládeže a detí.

Aj **vesmír** ponúka príležitosti na spoluprácu. Satelitné údaje, služby a aplikácie môžu pozitívne prispieť k plneniu cieľov v oblasti zelenej a digitálnej transformácie a udržateľného hospodárskeho rastu. V roku 2021 spoločenstvo CELAC súhlasilo so zriadením vesmírnej agentúry Latinskej Ameriky a Karibiku (ALCE), pre ktorú by boli európske odborné znalosti o spravovaní vesmírneho priestoru viacerých krajín prínosom. Už teraz prebieha spolupráca v súvislosti s európskym programom pozorovania Zeme Copernicus a existuje potenciál na ďalšiu spoluprácu v rámci programu Copernicus aj úniijného programu satelitnej navigácie Galileo. Oba regióny by mali posilniť prebiehajúcu spoluprácu na vývoji informačných systémov na podporu politík a adaptačných opatrení založených na dôkazoch vrátane spolupráce na zvládaní katastrof.

Navrhované kľúčové opatrenia, a to aj v rámci stratégie Global Gateway:

- v rámci investičného programu Global Gateway spoločne vyvíjať investičné projekty na účely inkluzívnej digitálnej transformácie³⁴,
- rozvíjať spoločné akcie³⁵ v rámci digitálnej aliancie EÚ – LAK, posilňovať regionálne a dvojstranné dialógy o digitálnej politike a podporovať zblížovanie v oblasti regulácie,
- pokračovať v rozširovaní prepojenia podmorským optickým káblom BELLA (BELLA II) do Strednej Ameriky a Karibiku³⁶;

³⁰ Aj v kontexte vyhlásenia o spoločnej iniciatíve WTO v oblasti elektronického obchodu.

³¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123(01)&from=EN).

³² <https://www.cepal.org/en/projects/digital-agenda-latin-america-and-caribbean-elac2024>.

³³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/declaration-future-internet>

³⁴ Napríklad balík opatrení v oblasti digitálneho hospodárstva na podporu mierového procesu v Kolumbii, zavádzanie 5G v Dominikánskej republike, amazonská konektivita v Brazílii a iniciatívy v oblasti digitálnej konektivity na Jamajke a Kostarike.

³⁵ Vrátane rozšírenia programu BELLA a prípadov jeho používania a zavedenia regionálnej stratégie Copernicus.

- zaviesť regionálnu stratégiu Copernicus vrátane dvoch regionálnych dátových centier Copernicus v Paname a Čile,
- preskúmať nové rozhodnutia o primeranosti s krajinami LAK a iné opatrenia na zabezpečenie slobodnej a bezpečnej výmeny osobných údajov,
- posilňovať kontakty a podporu medzi EÚ a agentúrou ALCE s cieľom spolupracovať na činnostiach v kozmickom priestore a prispievať k jeho mierovému a udržateľnému využívaniu.

c. Podpora udržateľného hospodárskeho rastu na účely ľudského rozvoja

Ľudia na oboch brehoch Atlantiku chcú žiť v **inkluzívnej a prosperujúcej spoločnosti**, v ktorej sa na nikoho nezabúda. Pandémia ochorenia COVID-19 a ruská útočná vojna proti Ukrajine ešte zhoršili existujúce štrukturálne výzvy a nerovnosti, čo viedlo k rastúcej miere chudoby, zadlženosti a potravinovej neistoty³⁷.

Zintenzívnenie spoločného úsilia zameraného na **spoľahlivú a udržateľnú obnovu**, ktorou sa presadzuje rovnosť a sociálna inklúzia, je v záujme obidvoch regiónov. EÚ a krajiny LAK by mali prehĺbiť spoluprácu s cieľom riešiť pretrvávajúce makroekonomické výzvy, diverzifikovať a modernizovať ekonomiky a zvýšiť ich odolnosť voči budúcim šokom.

EÚ môže prispieť k **diverzifikácii** krajín LAK, pokiaľ ide o odvetvia s vyššou pridanou hodnotou, pričom sa využije potenciál vznikajúcich zelených, modrých, kreatívnych a digitálnych ekonomík. Intenzívnejší politický dialóg, posilnená obchodná agenda medzi EÚ a krajinami LAK a Global Gateway môžu prispieť k rozšíreniu udržateľných biregionálnych investícií a odolných dodávateľských reťazcov, ktoré sú pre ľudí prínosom. Medzi dôležité ciele patrí zvýšenie produktivity, inovácia, vytváranie pracovných miest, a to najmä v prípade MSP v krajinách LAK, podpora inteligentnej špecializácie a inovačných politík, prechod na obehové a udržateľné systémy výroby a spotreby, ako aj udržateľné hodnotové reťazce, ktoré nevyužívajú odlesňovanie.

Krajiny LAK boli v posledných rokoch významnými aktérmi v oblasti inovácií a stále väčší počet spoločností v Latinskej Amerike sa dosiahol status „jednorozčca“³⁸. Inštitúcie vysokoškolského vzdelávania budú zohrávať kľúčovú úlohu hlavne pri podpore inovácií a podnikania v okolitých komunitách, keďže spájajú miestnych podnikateľov, MSP, výskumné inštitúty a občiansku spoločnosť.

V súlade s globálnym prístupom k výskumu a inováciám³⁹ je na nájdenie a zrealizovanie riešení potrebných na účely spravodlivej dvojakej transformácie nevyhnutná posilnená spolupráca v oblasti **výskumu a inovácií**, a to aj s využitím všetkých príležitostí, ktoré

³⁶V prvej fáze projektu BELLA sa vybudovalo priame optické prepojenie medzi Európou a Brazíliou, Argentínou, Čile, Ekvádorom a Panamou. Cieľom iniciatívy BELLA II je rozšíriť prepojenie do Peru, Kostariky, Guatemaly, Salvádoru, Hondurasu, Dominikánskej republiky a Trinidadu a Tobaga.

³⁷Podľa komisie ECLAC (2021, 2022) je LAK regiónom s najväčším zahraničným dlhom v pomere k HDP (56,3 %) a najväčšou zahraničnou dlhovou službou v pomere k vývozu a rastu (59 %). V roku 2020 dosiahla podvyživenosť 9,1 %, čo je najvyššia hodnota v tomto regióne od roku 2005.

³⁸<https://www.bbva.com/en/latin-americas-roadmap-to-innovation-the-most-enterprising-cities>

³⁹COM(2021) 252 final z 18. mája 2021: Globálny prístup k výskumu a inováciám Európska stratégia medzinárodnej spolupráce v meniacom sa svete.

ponúka program Horizont Európa⁴⁰. V strategickom pláne výskumu a inovácií EÚ – CELAC⁴¹ sa poskytuje rámec na podporu mobility výskumných pracovníkov a spoluprácu v oblastiach, ako je oceánsky výskum, obehové hospodárstvo, čistá energia, výskumná infraštruktúra, biodiverzita a prístup k vakcínam a liekom⁴².

Pokrok v **ľudskom rozvoji** je spoločnou prioritou. Mala by sa urýchliť spoločná práca na podpore sociálnej súdržnosti a boji proti nerovnostiam, a to so zameraním na posilnenie ekonomického postavenia a inklúziu žien, mládeže, pôvodného obyvateľstva, LGBTIQ+ osôb a osôb so zdravotným postihnutím. Spolupráca v oblasti prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu pre všetky deti a mládež, ako aj v oblasti odbornej prípravy a rozvoja zručností, ktoré zodpovedajú potrebám zamestnania, bude kľúčová na poskytnutie príležitostí pre všetkých.

Pre obidva regióny by mali byť prioritou normy, **sociálna zodpovednosť podnikov** a zodpovedné obchodné správanie. EÚ a jej členské štáty sa môžu podeliť o vlastné skúsenosti s posilňovaním systémov sociálnej ochrany a s podporou účinného sociálneho a trojstranného dialógu. EÚ bude spolu s partnermi z LAK ďalej pracovať na tom, aby sa obchodné dohody používali ako nástroje udržateľného a inkluzívneho hospodárskeho rozvoja.

Spoločné úsilie o vypracovanie opatrení v rámci prístupu „jedno zdravie“ a posilnenie **zdravotnej bezpečnosti** nadobudlo v súlade s novou stratégiou EÚ v oblasti globálneho zdravia väčší význam⁴³. Napríklad partnerstvo medzi EÚ a krajinami LAK zamerané na výrobu vakcín, liekov a zdravotníckych technológií a posilnenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti v Latinskej Amerike⁴⁴ dopĺňa a podporuje regionálne úsilie, najmä plán zdravotnej sebestačnosti spoločenstva CELAC⁴⁵.

Ako významní výrobcovia potravín nesú oba regióny spoločnú zodpovednosť za **svetovú bezpečnosť potravín**⁴⁶. Na zmiernenie zraniteľnosti systémov výroby voči klíme a ďalším šokom a na minimalizáciu negatívnych vplyvov na ekosystémy planéty by mali obidva regióny zintenzívniť spoluprácu v oblasti udržateľných potravinových systémov, a to aj v súvislosti s antimikrobiálnou rezistenciou, používaním pesticídov, pôdnym zdravím, emisiami z hospodárskych zvierat, agrolesníctvom a plytvaním potravinami.

Navrhované kľúčové opatrenia, a to aj v rámci stratégie Global Gateway:
--

⁴⁰ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.

⁴¹ https://commission.europa.eu/system/files/2021-07/eu-celac_strategic-roadmap-2021-2023.pdf; v roku 2024 ho riadiaci pracovníci preskúmajú a budú aktualizovať.

⁴² COM(2021) 252 final z 18. mája 2021: Globálny prístup k výskumu a inováciám a Európska stratégia medzinárodnej spolupráce v meniacom sa svete.

⁴³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_22_7153.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_22_3890.

⁴⁵ <https://www.cepal.org/en/publications/47253-plan-self-sufficiency-health-matters-latin-america-and-caribbean-lines-action-and>.

⁴⁶ Na región LAK pripadá 14 % svetovej potravinárskej výroby a 45 % čistého medzinárodného obchodu s agropotravinovými výrobkami. Agropotravinové systémy v krajinách LAK zodpovedajú takmer za polovicu celkovej zamestnanosti a za 30 – 40 % HDP (DPP, 2021).

- ako súčasť investičného programu Global Gateway spoločne vypracovať investičné projekty na podporu udržateľného hospodárskeho rastu pre ľudský rozvoj⁴⁷,
- zmobilizovať regionálnu iniciatívu Tímu Európa pre inkluzívne spoločnosti vrátane nového vylepšeného programu EUROsociAL, ktorý sa okrem iného vzťahuje na vzdelávanie, ako aj iniciatívy Tímu Európa v jednotlivých krajinách zamerané na sociálnu inklúziu a konkrétne na ženy a mládež,
- posilniť program Erasmus+ na účely akademickej spolupráce medzi EÚ a krajinami LAK vo vysokoškolskom vzdelávaní a v odbornej príprave a nástroj SOCIEUX+ zameraný na sociálnu ochranu, pracovné práva a zamestnanie,
- spoločne vypracovať ďalšie opatrenia v rámci partnerstva EÚ – LAK v oblasti zdravotníctva vrátane podpory investícií Global Gateway, okrem iného do výroby vakcín a liekov, digitálneho zdravia, zdravotníckych technológií a posilnenia zdravotníckeho systému,
- zvýšiť účasť krajín LAK na programe Horizont Európa a pracovať na zavedení zasadnutia ministrov z EÚ a krajín LAK v oblasti výskumu a inovácií,
- posilniť výmenu týkajúcu sa makroekonomického vývoja a vhodných politických stratégií s cieľom zabezpečiť silný, udržateľný, vyrovnaný a inkluzívny globálny rast,
- posilniť činnosti v rámci spolupráce na inteligentnej špecializácii a inovačných politikách na konkrétnom mieste,

4. Spájanie síl v záujme spravodlivosti, bezpečnosti občanov a boja proti cezhraničnej organizovanej trestnej činnosti

EÚ a krajiny LAK čelia spoločným výzvam v oblasti **bezpečnosti a spravodlivosti**, ktoré si vyžadujú posilnenie biregionálneho partnerstva a spoluprácu na všetkých úrovniach. Občania krajín LAK majú v súvislosti s bezpečnosťou vážne obavy. Organizovaná trestná činnosť vrátane obchodovania s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, obchodovania s drogami a zbraňami, nedovoleného obchodovania s voľne žijúcimi druhmi a drevom, ako aj korupcie, finančnej trestnej činnosti a environmentálnej trestnej činnosti a počítačovej kriminality sú naďalej pre ľudí, spoločnosti a hospodárstva závažnými hrozbami.

Krajiny LAK menia spôsob, akým riešia výzvy v oblasti bezpečnosti, pričom sa stále viac zameriavajú na preventívny prístup, ako je reformy polície alebo súdnictva, policajná práca v komunite alebo v susedstve a znižovanie násillia medzi mladými ľuďmi a rodovo motivovaného násillia. Je to v súlade s koncepciou ľudskej bezpečnosti a prístupom EÚ k bezpečnosti občanov. Existuje priestor na spoluprácu medzi EÚ a krajinami LAK, pričom sa boj proti trestnej činnosti kombinuje s preventívnym rozmerom založeným na riešení jej hlavných príčin.

Biregionálne politické iniciatívy a programy už teraz poskytujú pevný základ pre uľahčenie spolupráce v oblasti cezhraničnej organizovanej trestnej činnosti, pričom sa budujú spojenia medzi inštitúciami spravodlivosti a bezpečnosti na základe zásady právneho štátu,

⁴⁷ Napríklad v oblasti odolnosti zdravotníckych systémov na Barbados a v Mexiku alebo v súvislosti s vodným hospodárstvom a sanitárnymi opatreniami v Ekvádore a Guatemale.

a takisto spolupráce na vysokej úrovni ochrany základných práv vrátane ochrany údajov. Posilnenie programov a iniciatív Tímu Európa značne prispeje k fungovaniu spolupráce medzi EÚ a LAK v tejto oblasti, a to budovaním inštitucionálnej kapacity a podporou spoločných noriem. Ďalším dôležitým prvkom nášho spoločného programu v oblasti spravodlivosti a bezpečnosti by bolo uzatvorenie dohôd a dojednaní s krajinami LAK, pokiaľ ide o spoluprácu s Eurojustom a Europolom⁴⁸.

EÚ by mala takisto zintenzívniť **zapojenie regionálnych organizácií**, ako je Ameripol, ktoré zohrávajú stále väčšiu úlohu pri vytváraní spoločných zásad a prístupov. Obidva regióny by mali podporovať ratifikáciu a vykonávanie príslušných medzinárodných dohovorov s cieľom uľahčiť medzinárodnú spoluprácu v oblasti súdnictva a presadzovania práva.

Navrhované kľúčové opatrenia:

- posilniť partnerstvo medzi EÚ a krajinami LAK v oblasti spravodlivosti a bezpečnosti, nadviazať na programy⁴⁹ a regionálnu iniciatívu Tímu Európa,
- podporovať ďalšie budovanie kapacít a spoluprácu s výborom pre vnútornú bezpečnosť Latinskej Ameriky (CLASI) a Policajným spoločenstvom amerického kontinentu (AMERIPOL),
- ďalej rozvíjať úzku spoluprácu medzi oboma regiónmi v oblasti drogovej politiky a zintenzívniť snahy o riešenie dopytu po drogách a zníženie ponuky drog, okrem iného prostredníctvom dialógu na vysokej úrovni v rámci mechanizmu koordinácie a spolupráce v oblasti drog EÚ – CELAC a posilnením odolnosti logistických centier,
- zintenzívniť úsilie o prevenciu obchodovania s ľuďmi a boj proti nemu a chrániť a podporovať obeť tohto trestného činu,
- zintenzívniť spoluprácu medzi úradmi pre vyhľadávanie majetku a finančnými spravodajskými jednotkami prostredníctvom uľahčenia výmeny informácií,
- uzavrieť ďalšie medzinárodné dohody a pracovné dojednania s Europolom a Eurojustom,
- rozšíriť spoluprácu v oblasti kybernetickej bezpečnosti a odborné znalosti o počítačovej kriminalite s cieľom podporiť krajiny Latinskej Ameriky a Karibiku, okrem iného prostredníctvom regionálneho centra kybernetických kompetencií LAC4 v Dominikánskej republike.

5. Spoločná práca na podpore mieru a bezpečnosti, demokracie, právneho štátu, ľudských práv a humanitárnej pomoci

Demokracia a ľudské práva sú základom partnerstva medzi EÚ a LAK. EÚ spolu s krajinami LAK pracuje na ochrane a presadzovaní ľudských práv – občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych – prostredníctvom širokej škály mechanizmov vrátane bilaterálnych dialógov, budovania kapacít pre občiansku spoločnosť

⁴⁸ Rada schválila otvorenie rokovaní s Argentínou, Brazíliou a Kolumbiou týkajúcich sa dohôd o spolupráci s Eurojustom; Rada zároveň povolila otvoriť rokovania o dohodách o spolupráci s Europolom s Bolíviou, Brazíliou, Ekvádorom, Mexikom a Peru.

⁴⁹ najmä El PacCTO 2.0, COPOLAD, EUROFRONT a program globálnych nezákonných tokov.

a vzdelávania⁵⁰. Oba regióny sa zaviazali k posilňovaniu multilaterálneho systému ľudských práv a k regionálnej spolupráci.

EÚ a krajiny LAK by mali zintenzívniť dialóg a spoluprácu v boji proti diskriminácii, mali by podporovať rodovú rovnosť a dodržiavať práva dieťaťa, práva zraniteľných osôb, menšín, pôvodného obyvateľstva, LGBTIQ+ osôb, osôb so zdravotným postihnutím, migrantov a utečencov, ako aj ľudí zasiahnutých konfliktom a násilím.

Významnejšie by sa mala riešiť ochrana obhajcov ľudských práv a novinárov a takisto nové výzvy, ktoré predstavujú digitálne technológie, okrem iného zlepšením digitálnej a mediálnej gramotnosti. Obhajcom environmentálnych práv hrozí v určitých častiach regiónu mimoriadne riziko. EÚ a krajiny LAK majú spoločnú víziu rovnocennej úlohy žien v spoločnosti a mali by sa spojiť v jej presadzovaní a odstraňovaní rodovo motivovaného násilia.

Významnou spoločnou úlohou bude posilnenie demokracie vrátane zodpovednosti, volebnej odolnosti, dodržiavania zásady právneho štátu a nezávislosti súdnictva a budovanie odolnosti voči vznikajúcim hybridným hrozbám, ako aj väčšia účasť mládeže a žien a zmysluplná úloha občianskej spoločnosti. EÚ a krajiny LAK by mali diskutovať o týchto otázkach aj o najlepších postupoch, napríklad v súvislosti s právami obetí, svedkov a osôb pozbavených slobody. Volebné pozorovateľské misie EÚ a ich odporúčania sú kľúčovými nástrojmi na posilnenie kapacít nezávislých vládnych inštitúcií⁵¹. EÚ bude naďalej spolupracovať s krajinami LAK s cieľom presadzovať všeobecné uplatňovanie Rímskeho štatútu a podporovať Medzinárodný trestný súd (MTS).

Pomoc zo strany EÚ zachraňuje životy a môže prispieť k zvýšeniu odolnosti spoločnosti v krajinách LAK. EÚ bude pokračovať v spolupráci s kľúčovými aktérmi v krajinách LAK s cieľom realizovať programy **humanitárnej pomoci a reagovať na núdzové situácie**, a to aj v rámci spolupráce v oblasti civilnej ochrany. Hlavnými oblasťami, na ktorých sa pracuje, sú stále zdravie, ochrana, vzdelávanie v núdzových situáciách a potravinová bezpečnosť. EÚ bude pokračovať v úsilí o podporu a zastupovanie záujmov v prípade humanitárnych kríz zasahujúcich krajiny LAK, a to aj v úlohe spoluhostiteľa na darcovských konferenciách a konferenciách solidárnosti.

Prostredníctvom rôznych nástrojov zameraných na mier, stabilitu a bezpečnosť bude EÚ ďalej prispievať k mierumilovným a demokratickým riešeniam vrátane mierových procesov v Kolumbii, Medzinárodnej kontaktnej skupiny pre Venezuelu, úsilia o mediáciu v Bolívii a riešenia krízy na Haiti.

EÚ a krajiny LAK by mali byť partnermi aj pri **presadzovaní svetového mieru a bezpečnosti**. V súlade so Strategickým kompasom EÚ⁵² možno posilniť zapojenie oboch regiónov, napríklad uzavretím rámcových dohôd o účasti⁵³ a účasťou na operáciách EÚ v tretích krajinách. **Spolupráca v oblasti bezpečnosti a obrany** vrátane námorného a vesmírneho sektora, ako aj boj proti terorizmu, kybernetická bezpečnosť a boj proti

⁵⁰ Napríklad prostredníctvom Globálneho kampusu pre ľudské práva a jeho centra v Argentíne.

⁵¹ Od roku 2019 EÚ do krajín LAK na ich vlastnú žiadosť vyslala osem volebných pozorovateľských misií a šesť misií expertov na voľby.

⁵² Strategický kompas pre bezpečnosť a obranu EÚ, Rada Európskej únie, 21. marca 2022.

⁵³ Rámcové dohody o účasti už podpísalo Čile, Kolumbia a Peru.

hybridným hrozbám, nešírenie zbraní a odzbrojenie takisto patria medzi dôležité oblasti spoločnej činnosti.

Obidva regióny by takisto mali skúmať možnosti spolupráce v **boji proti manipulácii s informáciami a zasahovaniu zo zahraničia** s využitím nových nástrojov zameraných na identifikáciu, analýzu a posúdenie manipulácie s informáciami a obranu voči nej.

Navrhované kľúčové opatrenia:

- posilniť spoluprácu s cieľom zlepšiť dodržiavanie ľudských práv pre všetkých vrátane hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv a práv dieťaťa a takisto presadzovať nediskrimináciu a rodovú rovnosť, zintenzívniť konzultácie a spoluprácu s medziamerickým systémom pre ľudské práva, prispieť k posilneniu demokratických zásad, mieru a právneho štátu, a to aj inkluzívnym dialógom a mediáciou,
- zintenzívniť úsilie o posilnenie postavenia žien a dievčat a odstrániť rodovo motivované násilie⁵⁴ a násilie voči deťom,
- rozšíriť spoluprácu v oblasti zodpovednosti za medzinárodné zločiny, a to aj spoločnými iniciatívami na podporu MTS,
- pokračovať v politickej a finančnej podpore v reakcii na krízy spôsobené človekom a prírodné nebezpečenstvá vrátane migračných kríz a kríz núteného vysídľovania,
- podporovať vykonávanie inovatívnej regionálnej dohody o prístupe k informáciám, verejnej účasti a spravodlivosti v otázkach životného prostredia v Latinskej Amerike a Karibiku (tzv. dohoda z Escazú), najmä prostredníctvom El PAcCTO 2.0,
- preskúmať možnosti nových partnerstiev v oblasti bezpečnosti a obrany prispôbených na mieru,
- rozšíriť spoluprácu, identifikovať spoločné opatrenia a vymieňať si s partnermi LAK najlepšie postupy na boj proti manipulácii s informáciami a zasahovaniu zo zahraničia, a to aj do volebných procesov.

6. Vytváranie aktívnych partnerstiev medzi ľuďmi v EÚ a krajinách LAK

V jadre nášho partnerstva sú ľudia a všetky opatrenia by sa mali zameriavať na zaistenie **hmatateľných prínosov pre občanov**. Vzťah medzi EÚ a krajinami LAK vychádza aj z jedinečných ľudských a kultúrnych väzieb, ktoré je potrebné udržiavať a zintenzívňovať. **Mládež** je pre budúcnosť vzťahov medzi EÚ a krajinami LAK kľúčová. Užšie prepojenia medzi mladšími generáciami možno posilňovať kultúrnymi iniciatívami a programami mobility v súlade s úplne prvým akčným plánom pre mládež EÚ⁵⁵.

EÚ a krajiny LAK majú spoločný záujem, pokiaľ ide o **rozvoj ľudského kapitálu** potrebného na uspokojenie požiadaviek rýchlo sa meniacich technológií a spravodlivú,

⁵⁴ Napríklad komponent iniciatívy Spotlight zameraný na krajiny LAK, ako aj množstvo vnútroštátnych a regionálnych opatrení na podporu legislatívnych zmien, kapacít na vykonávanie atď.

⁵⁵ JOIN(2022) 53 final zo 4. októbra 2022: *Youth Action Plan (YAP) in EU external action 2022–2027. Promoting meaningful youth participation and empowerment in EU external action for sustainable development, equality and peace* (Akčný plán pre mládež vo vonkajšej činnosti Únie na roky 2022 – 2027. Podpora zmysluplnej účasti mládeže a posilnenie postavenia mládeže vo vonkajšej činnosti Únie na účely udržateľného rozvoja, rovnosti a mieru).

zelenú a digitálnu transformáciu. V oblasti mobility už má väčšina krajín LAK bezvízový prístup do schengenského priestoru EÚ, pokiaľ ide o krátkodobý pobyt. Občania krajín LAK môžu takisto využívať existujúce príležitosti na legálnu migráciu do EÚ. Navyše programy Erasmus+ a Horizont Európa, no predovšetkým akcie Marie Curie-Sklodowskej poskytujú rámec na spoluprácu, vďaka ktorej sa zintenzívni výskum a inovácia, rovnako ako v prípade piliera mobility výskumných pracovníkov v rámci strategického plánu EÚ a spoločenstva CELAC na roky 2021 – 2023 vrátane mobility výskumných pracovníkov a študentov.

Obidva regióny by mali spolupracovať s cieľom maximalizovať potenciál svojich **rozmanitých kultúrnych prejavov**, dedičstva a aktívnych kreatívnych odvetví na účely udržateľného rozvoja a medzikultúrneho dialógu.

Parlamentná demokracia je kľúčovým prvkom biregionálneho vzťahu, čo platí aj v prípade Euro-latinskoamerického parlamentného zhromaždenia (EuroLat). Ďalšie inštitúcie, ako je Európsky hospodársky a sociálny výbor, Výbor regiónov a ich ekvivalenty v krajinách LAK môžu zmobilizovať regionálne a miestne orgány, ale aj hospodárskych a sociálnych partnerov s cieľom posilniť medziľudské kontakty.

EÚ a krajiny LAK by mali podporovať intenzívne zapojenie **občianskej spoločnosti a think-tankov**, a to aj prostredníctvom Nadácie EÚ – LAK, ktorá sa etablovala ako významný aktér v biregionálnom vzťahu.

Obidva regióny majú spoločnú úlohu: lepšie a proaktívne informovať svojich občanov a zainteresované strany o **vzájomných prínosoch** ich partnerstva.

Navrhované kľúčové opatrenia:

- zvýšiť angažovanosť mládeže v krajinách LAK prostredníctvom iniciatív, ako sú mládežnícke poradné zbory na úrovni krajín,
- zintenzívniť spoluprácu v oblasti vzdelávania a výskumu v rámci programu Erasmus+ vrátane akcií Jean Monnet, programu Horizont Európa vrátane akcií Marie Curie-Sklodowskej a Európskeho inovačného a technologického inštitútu,
- zintenzívniť spoluprácu v oblasti mobility ľudí medzi obidvoma regiónmi⁵⁶ a presadzovať vzájomne výhodné dohody o mobilite s partnermi, ktorí podporujú obehovú mobilitu a bojujú proti úniku mozgov, pričom sa využije balík dokumentov o zručnostiach a talentoch,
- prehĺbiť biregionálne kultúrne vzťahy a podporovať budovanie medzikultúrnych sietí a spoločných iniciatív⁵⁷,
- podporovať aktívnu účasť občianskej spoločnosti a vytváranie biregionálnych sietí vrátane sietí žien a mladých ľudí v podnikaní, politike, vo vede a v iných oblastiach,
- posilniť úlohu Nadácie EÚ – LAK v biregionálnom dialógu,
- pracovať na spoločnom prístupe v oblasti komunikácie a verejnej diplomacie.

⁵⁶ Týka sa to aj bežných migračných kanálov, dodržiavania požiadaviek na oslobodenie od vízovej povinnosti v schengenskom priestore a vzájomného uľahčovania vydávania víz vrátane víz pre študentov a výskumných pracovníkov.

⁵⁷ Príkladom je účasť EÚ ako čestného host'a na medzinárodnom knižnom veľtrhu v mexickom meste Guadalajara v roku 2023.

Záver

V navrhovanom novom programe pre vzťahy medzi EÚ a krajinami LAK sa vyzýva na **bližšie a zmodernizované partnerstvo** medzi danými regiónmi, ktorého stredobodom sú ľudia.

Posilnením partnerstva medzi oboma regiónmi, ktoré patria medzi celosvetovo najviac spriaznené regióny z hľadiska záujmov a hodnôt, získajú krajiny LAK a EÚ lepšiu pozíciu na to, aby mohli čeliť globálnym výzvam a využívať **príležitosti vo vzájomný prospech**. Vo svete gigantov predstavujú EÚ a krajiny LAK spolu 14 % svetovej populácie a 21 % svetového HDP. Vytvorenie bližšieho partnerstva, ktoré zvýši ich spoločnú silu, je strategicky nevyhnutné, aby bolo možné zabezpečiť mier a prosperitu pre občanov týchto regiónov a ovplyvňovať budúci medzinárodný poriadok založený na pravidlách.

Na splnenie tohto cieľa bude potrebná lepšia **spolupráca** z oboch strán, a to aj **posilnením politickej angažovanosti, navýšením obchodu a investícií a vybudovaním udržateľnejších a prepojených spoločností, najmä v rámci stratégie Global Gateway**. EÚ sa bude usilovať o mobilizáciu svojich politík, nástrojov a zdrojov v rámci prístupu Tím Európa. Nadchádzajúci samit EÚ – CELAC predstavuje skvelú príležitosť na budovanie dôvery a stimulovanie dynamiky v partnerstve medzi EÚ a krajinami LAK, aby sa tieto regióny stali **preferovanými partnermi**.

Európska komisia spolu s vysokým predstaviteľom Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku vyzýva Radu a Európsky parlament na schválenie nového programu predstaveného v tomto spoločnom oznámení, ako aj na spoluprácu s Latinskou Amerikou a Karibikom na účely obnoveného strategického partnerstva na základe tohto návrhu.